

Pravnik

2008

Razgovori

Intervju: Stjepan Mesić Predsjednik Republike Hrvatske

Imajući u vidu naklonjenost Predsjednika Republike Hrvatske gospodina Stjepana Mesića prema akademskoj i stručnoj javnosti te pogotovo prema mlađoj generaciji, ugodili smo ga kao vrlo zanimljivog sugovornika u novom broju časopisa Pravnik. Kao državnog poglavara i diplomiranog pravnika željeli smo ga približiti studentima prava od kojih se očekuje da postanu glavni oslonac pravednog i uređenog društva te budući sukreatori prava i države. Zatražili smo njegova razmišljanja i stavove o moralnim vrijednostima društva i profesije pravnika, problemima korupcije, važnosti ulaska Hrvatske u EU te da dade nekoliko savjeta mladima.

Gospodine predsjedniče, možete li nam na početku ukratko reći nešto o svojim studentskim danima i jeste li već tada znali čime se želite baviti?

U vrijeme mojih gimnazijskih dana mislio sam da ću biti ili pilot ili pravnik. Ova zanimanja nemaju veze jedno s drugim, ali to su mi bile ambicije. Interesantno, kada je moja supruga bila u srednjoj školi rekla je da bi se voljela udati ili za pravnika ili za pilota. No, kada sam završio gimnaziju, upisao sam medicinu jer je to bila želja moga već tada pokojnog oca. Ipak sam se ubrzo prebacio na pravo jer sam oduvijek tražio pravdu. Odrastao sam u obitelji u kojoj su svi uvijek bili na strani slabijih i za promicanje tolerancije, pa mi se samim time bilo lako odlučiti za pravo.

Može li se to kroz obrazovanje na Pravnom fakultetu doći na korak bliže pravdi?

Može, no to se iskristalizira tijekom studija. Kad završite pravo, možete puno toga raditi i držim kako vjerojatno nema niti jednog drugog fakulteta s tako širokim spektrom mogućnosti. Na primjer, ako želite zaraditi, a biti i dalje pravnik, onda idete u advokaturu, ali ako želite pravdu, onda idete u suce. Ako pak želite goniti lupeže i razbojnike onda idete u tužitelje, a pravom se možete baviti i u gospodarstvu.

Na fakultetu se susrećemo s velikim problemom nemotiviranosti studenata. Možete li nam reći koja je bila Vaša motivacija?

Velika je razlika između studiranja danas i vremena kada smo mi studirali. Postojao je vrlo jaki motiv - što prije završiti fakultet i osamostaliti se, dakle zaposliti se i posvetiti se onom dijelu prava za kojeg imamo afinitet. Sada imate studente koji to odgađaju. Jedan moj prijatelj u šali zna reći - kakav je to roditelj koji ne može svoje dijete uzdržavati do njegove 60. godine.

Je li to stvar osobne discipline ili današnje društvene situacije?

Najveći je problem upravo u strukturi društva, držim da je nemotiviranost sada daleko više izražena, nego što je bila onda. Već sam rekao da smo tada bili motivirani što prije završiti fakultet. Danas mladi ljudi vide velika materijalna dobra koja su mnogi ostvarili u

privatizacijama, mutnim poslovima, a nemaju osnova u znanju. Misli se da je važno imati samo dobre veze, biti promućuran te da tako možeš bez znanja samo s „driblinzima“ ostvariti materijalna dobra. To je svakodnevna pojava. Mladi svjedoče gradnji palača. Nije-dnu palaču ne gradi jedan znanstvenik, nijedan skupi automobil ne vozi jedan znanstvenik. To su sve ljudi koji prije prelaska u tržišno društvo nisu imali ni bicikl. A sada su uspješni, no to se ne temelji na znanju. Tek se u zadnje vrijeme opet počelo cijeniti znanje.

Kada i zašto ste se odlučili baviti politikom?

Možda bi bilo bolje reći da se politika bavila sa mnom od mog najranijeg djetinjstva. Moj otac bio je sindikalist između dva svjetska rata i član HSS-a, a za vrijeme Drugog svjetskog rata prišao je partizanima zajedno sa svojom braćom. Dušan Bilandžić pričao mi je kako je Mesićeva kuća bila «najpartizanskija kuća u orahovačkom kraju». Tri moja strica poginula su u partizanima, a nakon rata otac je bio zastupnik u Zagrebu i Beogradu. Ali, ustvari me politika nije pretjerano zanimala skoro do pred kraj fakulteta. Premda sam kao srednjoškolac išao na radne akcije, nisam se politički angažirao niti sam razmišljao o tome da uđem u Partiju. To se dogodilo na kraju četvrtog razreda gimnazije, pred maturu, kada nam je razrednica samo došla i rekla da je nas nekolicina zadovoljila kriterije te da smo primljeni u SK. Tako sam, na neki način dekretom, a ne svojom željom, postao član SK, ali moram priznati da se nisam bunio i to mi je bila svojevrsna čast. Tada je to bila i neka vrst nagrade. Neke veće ambicije nisam pokazivao ni na studiju u Zagrebu iako sam bio angažiran u partijskoj i studentskoj organizaciji fakulteta no već tada sam počeo primjećivati neke stvari koje su mi sve više smetale u tadašnjem političkom životu zemlje. I prije sam ih primjećivao, ali kada sam ušao u realni život, to me počelo jako smetati i opterećivati. Zbog mog podrijetla, naime i moj djed i moj otac i njegova braća bili su politički angažirani i o politici se u mojoj kući pričalo oduvijek. Stoga se nisam bojao reći što mislim, pogotovo zato što sam bio u pravu. I tada su počeli moji problemi s politikom. Nisam mogao šutjeti pa sam odmah dobio i partijsku opomenu. Teorija je očito bila jedno, a praksa drugo. Počeo sam postavljati pitanja, a to tada nije bilo pretjerano poželjno, pa su me kaznili.

Kvalitetnim obrazovanjem se neosporno šire vidici pa time, pretpostavimo, i više moralne vrijednosti pojedinca. Po Vašem mišljenju, koliko su i u kojoj vezi obrazovanje i pravičnost?

U stvari bi obrazovanje i pravičnost morali biti u čvrstoj vezi. Smatram da smo imali fazu u obrazovanju kada se pokušalo redizajnirati povijest, promijeniti rezultate II. Svjetskog rata, a ako se može mijenjati povijest, ljudi računaju kako se sve može mijenjati. Vidjevši današnje udžbenike uočio sam kako neki nemaju nikakve veze sa stvarnošću. Kao što sam već rekao, upravo zbog toga što nemaju osnovna znanja ni u povijesti ni u međuljudskim odnosima, mladi danas često imaju pogrešne motive, a ne dolaze do izražaja prave vrijednosti. Sasvim je jasno da su Hrvati upravo svojim sudjelovanjem u drugom svjetskom ratu na strani antifašizma donijeli današnju samostalnu Hrvatsku, jer da nisu bili na strani antifašizma već na strani kvislinške NDH, tzv. Nezavisne države Hrvatske, Hrvata bi nestalo. Mladi danas ne znaju da je još na savezničkoj konferenciji na Jalti bilo dogovoreno da se neće priznati rezultati nacističkih osvajanja, odnosno da će se ponovno uspostaviti državne tvorevine koje su postojale i prije toga rata. Osim toga, da Hrvati nisu bili na antifašističkoj strani, ponovno bi bila uspostavljena Kraljevina Jugoslavija na čelu s Petrom Karađorđevićem, vratio bi se Draža Mihajlović, vođa četnika, inače ministar obrane Kraljevine, a Hrvata bi nestalo. I to su činjenice koje se na žalost ne vide iz naših udžbenika, ali apsurdno je da danas postoje mladi ljudi koji veličaju simbole kvislinške, fašističke NDH. Osim toga, 1974. je donijet jugoslavenski Ustav kojim je stvorena federacija, ali u kojem je republikama dano pravo na osamostaljenje i da nije bilo ambicija Slobodana Miloševića, povijest bi bila drugačije napisana.

Povijesne činjenice treba znati iako ne smijemo robovati prošlosti, povijesne činjenice ne smijemo sami dizajnirati. U povijesti se dogodilo ono što se dogodilo, redizajn ne vrijedi. To je pitanje koje se treba riješiti u srednjoj školi.

Do koje mjere čovjek u svom životu, po Vašem mišljenju, treba žrtvovati vlastite ideale na račun pragmatičnosti i zašto? Upravo se takvo pitanje i dilema vrlo često nameću u zvanju pravnika, posebice odvjetnika.

Mislim da nikada ne treba žrtvovati svoje ideale. Da sam bio isključivo pragmatičan sigurno je da sam mogao lakše ostvarivati neke prolazne koristi, ali sam ipak uvijek davao prednost idealima. Smatram da bi i mladi ljudi trebali o tome voditi brigu. Posebno studenti trebaju znati da je sudački poziv, odnosno bilo koji pravosudni poziv, poziv koji odlučuje o zdravlju jednog društva, jer samo pravno uređena zemlja može osigurati zdravo društvo. Ako se smatra da se sve može kupiti onda tu više nema ideala, onda je to samo pragmatika, ali uvijek na nečiju štetu. Upravo bi pravnici trebali biti oni koji ne smiju dozvoliti da netko ostvaruje korist na nečiju štetu. Moraju biti nositelji poštenja i pravičnosti.

2000. godine ste prvi put, a 2005. godine drugi put izabrani za Predsjednika Republike Hrvatske. Zašto ste se uopće odlučili kandidirati se za predsjednika Republike i koje su Vas vizije tada motivirale? Koje ste vlastite ciljeve uspjeli, a koje još želite ostvariti do kraja mandata?

Svrha mog političkog djelovanja je da Hrvatska bude demokratska država, zemlja ravnopravnih ljudi u kojoj svi imaju iste šanse. Zemlja u kojoj će se dobro živjeti od rada i rezultata rada, u kojoj će se vrednovati znanje i kvalificiranost.

U prvom sam se mandatu zalagao da Hrvatska izađe na međunarodnu političku scenu kao država koja poštuje suvremene demokratske uzuse i standarde, koja poštuje i ispunjava svoje obveze, kao država koja ima normalizirane odnose sa svojim susjedima. I u tome smo uspjeli svi, a osobno sam, kao predsjednik Republike dao svoj doprinos. 2000. g. smo postavili strateške ciljeve ulazak u EU i NATO, a danas smo evo pred završetkom pregovora za članstvo u EU, pozivnicu za NATO smo dobili, a i nestalna smo članica Vijeća sigurnosti UN-a.

Do kraja svog mandata želim ostvariti ono što sam rekao na početku – da Hrvatska bude prosperitetna zemlja, zemlja zadovoljnih građana jer za to imamo potencijala.

Promjenama Ustava iz 2000. i 2001. ovlasti Predsjednika Republike su smanjene. Kako komentirate svoje ovlasti i smatrate li da su potrebne nove promjene?

Ja sam zagovarao izlazak iz predsjedničkog sustava i ulazak u parlamentarni i demokratski sustav, iako razumijem da je za vrijeme rata bilo potrebno više koncentracije vlasti. Problem je bio taj što se jako ekstenzivno tumačilo ovlasti, tako da je šef države bio zadužen i za sastavljanje nogometne reprezentacije. Zalagao sam se da se u ovom povijesnom trenutku zadrže određene ovlasti Predsjednika Republike, jer je on korektivni faktor. On pomaže provođenju ustavnih normi i zakona, ukazuje na anomalije, a smatram da je to sada dobro usklađeno te da nisu potrebne promjene u tom smislu.

Nedugo ste u jednom hrvatskom tjedniku uputili kritiku Ustavnom sudu Republike Hrvatske i izjavili kako se u Hrvatskoj načinom odabira ustavnih sudaca umanjuje kvaliteta samog Ustavnog suda. Možete li to malo prokomentirati.

Danas je na snazi model izbora ustavnih sudaca koji rezultira izborom ljudi koji se nisu potvrdili u praksi sudovanja, u praksi vođenja društvenih projekata. Dolaze ljudi bez ozbiljnije prakse i znanja. Ne kažem da to vrijedi za sve suce, ali smo imali egzemplara koji ni pojednom kriteriju nisu zasluživali da dođu na ustavni sud, ljude bez ikakve podloge.

Dolazili su političkim igrama i političkom trgovinom. Kada sam to kritizirao, rekao sam da moramo naći model izbora ustavnih sudaca koji bi omogućio odabir moralnih, stručnih, afirmiranih sudaca te da izbor bude transparentan, a ne volja ove ili one političke opcije. Nisam želio produbljivati krizu već sam htio ukazati na propuste u proceduri te naglasiti potrebu za njegovim ispravicima. Nisam želio unijeti nestabilnost u imenovanje, ali još jednom naglašavam kako trebamo naći bolji model od dosadašnjeg.

Prema istraživanjima Svjetske banke, Svjetskog ekonomskog foruma i sličnih ekonomskih institucijama, korupcija je među ključnim problemima hrvatskog društva. Zanimljivo je da postoji osviještenost i hrvatske javnosti te domaćih institucija poput Nacionalnog vijeća za konkurentnost, Transparency International ili sindikata, koja upozoravaju na taj problem – rak ranu našeg društva, a opet je malo pomaka u stvarnosti. Problem korupcije nije samo ekonomske prirode, gubitak ogromnih sredstava i nemogućnost razvoja i napretka, već je možda čak i veći problem što u takvoj klimi odrasta mlada, korupciji blagonaklona generacija. Kako komentirate tu situaciju? Kako biste Vi riješili problem?

Korupcija je veliki problem ne samo zemalja u tranziciji, već i razvijenih zemalja. Ali tamo gdje sustav funkcionira, gdje funkcionira pravosuđe i policija, otkrivaju se slučajevi korupcije i kažnjavaju se oni koji u tome sudjeluju. Dakle, nema velike opasnosti za tako organizirana društva. Uvijek ćete imati nemoralne ljude koji će na ovaj ili onaj način iskoristiti svoju poziciju. Ali ako postoje mehanizmi koji to otkrivaju, onda se to i sankcionira. Nažalost, kod nas je korupcija vrlo razvijena, a nemate nikoga tko je zbog toga osuđen. Znamo da su iz rata izašli ratni profiteri, ali nijedan nije izveden pred sud. To su milijunaši koji su iskoristili kapital koji su stvarale generacije prije njih. Problem je što mehanizmi nisu do kraja uspostavljeni. Najveći problem u korupciji su javne nabave jer ako tu nema transparentnosti to se kapilarno širi i na niže razine. Ako se zaustavi korupcija u javnim nabavama, zaustavit će se i u cijelom društvu, no tu nismo dovoljno efikasni. Prije svega treba donijeti zakonsku regulativu koja će isključiti mogućnosti za korupciju. Naime, čovjek je kvarljiva roba, ili, kako kaže ona stara izreka – prilika čini lopova. Ako donesemo takvu regulativu koja će omogućiti da bude sve transparentno, javno, podložno ispitu javnosti, imat ćemo i manje korupcije. Zato međunarodna zajednica, posebno Europska Unija ima svoja pravila i standarde koje moramo usvojiti kako bismo bili njezina članica. Moramo ispuniti uvjete, a to je pitanje pravosuđa, javne uprave i reforme koje moramo provesti.

Svaka reforma zahtjeva materijalnu osnovu, ali, ponajprije takav odnos snaga u društvu koji omogućuje da se reforma i provede. U slučaju reforme pravosuđa, s obzirom na nagomilane probleme, na trenutke se gubi jasna slika o samoj volji da se reforma prevede. Je li reforma pravosuđa objektivno moguća i što napraviti da se provede? Jeste li i koliko ste zadovoljni neovisnošću pravosuđa, misleći pritom na utjecaj politike na pravosuđe?

Naravno da je reforma pravosuđa je ključna, ne samo za ulazak u EU nego i radi nas samih odnosno radi naših građana. Mogu se dijelom složiti kako se ponekad čini da nema dovoljno volje za provedbu svih potrebnih reformi, ali naš je cilj da hrvatski građani žive u pravno uređenoj državi koja im jamči i štiti sva njihova prava.

U ovom trenutku Hrvatska je nestalna članica Vijeća sigurnosti UN-a, dobila je pozivnicu za NATO. Koji je značaj ulaska u NATO?

Pristupanjem NATO savezu Hrvatska dobiva sigurnosni štit, i na taj način dugoročno rješavamo pitanje naše sigurnosti. Istovremeno i sami pridonosimo široj sigurnosti u Europi kroz uključivanje u napore NATO saveza na stabilizaciji naše regije, cijele Europe i

njenih susjeda. Ali važno je znati da NATO savez nije samo vojni savez već da NATO, kao i Europska unija, nastoje ostvariti dugoročnu sigurnost i kroz stvaranja uvjeta za demokratizaciju i provođenje ekonomskih reformi u svijetu.

Prema posljednjem Pulsovom istraživanju 51% ispitanika glasalo bi na referendumu za ulazak Hrvatske u EU, 36% bi bilo protiv, dok 13% nije znalo kako bi glasalo. S druge strane, sve se parlamentarne stranke u Hrvatskoj jasno izjašnjavaju za ulazak Hrvatske u EU. Kako objašnjavate takvu paradoksalnu situaciju?

Mislim da hrvatska javnost nije dovoljno upoznata s time što Hrvatska dobiva ulaskom u EU. Dovoljno je reći da nijedna država koje je ušla u Uniju nije poželjela izaći. Sve imaju od toga koristi, pa će imati i Hrvatska. Europsko udruživanje je jedan milenijski pothvat. Prvi put se Europa udružuje na bazi interesa, interesa i malih i velikih, moćnih i manje moćnih. Jer Europa se u povijesti često puta udruživala pod pritiskom sile i onoga tko je imao silu, ali je uvijek završavalo u krvi. Ovaj puta se Europa udružuje i otvara svoje granice, a kada udruži sve svoje potencijale ta će Europa biti najveći faktor mira u svijetu jer će isključiti rat kao političko sredstvo, naime neće biti više motiva za rat. Motivi za rat svih dosadašnjih agresora su bili zauzimanje tuđeg teritorija, a opravdanje su tražili u zaštiti svoje nacionalne manjine. Isto tako, imat ćemo zajedničku regulativu koja se donosi u europskim mehanizmima i demokratskom procedurom u kojoj svi sudjeluju. Dakle, kod otvorenih granica nema motiva za osvajanjem tuđih teritorija i upravo je takva Europa najveći faktor mira u svijetu. Zato se ja zalažem da Hrvatska što prije uđe u EU, kako radi nas samih ali i radi naših susjeda kojima šaljemo poruku da se ulazak isplati radi svog i demokratskog i materijalnog razvoja.

Obnašajući funkciju Predsjednika Republike Hrvatske, a i mnoge prethodne, propuhtovali ste mnoge zemlje. Koja Vam je ostala u posebnom sjećanju? Koji su Vas se svjetski državnici naročito dojmili?

Ne bih mogao posebno izdvojiti neku zemlju, svaka je lijepa i zanimljiva na svoj način, a što se pak tiče osoba moram reći da me se posebno dojmio bivši češki predsjednik Vaclav Havel.

Imate li želju ostati u politici nakon isteka drugog mandata?

Ako i napustim politiku, politika će se i dalje baviti sa mnom pa je onda bolje da se i ja ostanem u politici. Ali prerano je još o tome govoriti.

I za kraj, recite gospodine Predsjedniče, koja bi bila Vaša poruka studentima Pravnog fakulteta i mladim pravnicima?

Poručio bih im da je to jedno od zanimanja koje može čovjeka potpuno ispuniti, upravo završeni pravnik može ostvariti sve svoje ambicije, može se oprijedjeliti za onaj dio posla u pravu koji ga može najviše okupirati i zadovoljiti osobne interese. Dakle, pravni fakultet za mene je jedan najširi spektar koji čovjeku pruža najveće mogućnosti. Pravnici zasigurno nisu pogriješili u odabiru studija.

